

Lühikokkuvõte:

mitte-eestlaste teadlikkus ja suhtumine
vene õppekeelega koolide
gümnaasiumiastmes eestikeelsele
aineõppele üleminekust

Jaanuar 2008

Saateks

- Uuringu eesmärk oli kaardistada Eestis elavate mitte-eestlaste teadlikkus, suhtumine ja hoiakud eestikeelsesse aineõppesse vene õppekeelega koolides.
- Uuring annab ülevaate järgmistest peamistest teemadest:
 - milline on mitte-eestlaste teadlikkus, arvamus ja suhtumine üleminekule eestikeelsele aineõppele vene õppekeelega koolide gümnaasiumiastmes;
 - millistest allikatest on mitte-eestlased ülemineku kohta informatsiooni saanud;
 - milline on eestikeelsele aineõppele ülemineku ühiskondlik ja personaalne tähendus;
 - milline on eestikeelsele aineõppele ülemineku lühi- ja pikaajaline mõju mitte-eestlaste silmis.
- Uuringu küsitlustöö toimus 14. jaanuarist – 1. veebruarini 2008.a.
- Uuringu käigus küsitleti 1000 vene keelt koduse keelena kõnelevat Eesti alalist elanikku.
 - Tagamaks piisavat vastajate arvu moodustati lisavalim 200 lapsevanema seas (7.-12. klassi vene õppekeelega kooli laste vanemad või hooldajad).
- Uuringu tellija on Haridus- ja Teadusministeerium. Tulemuste omandiõigus kuulub uuringu tellijale.

Vastajate taust

% kõikidest vastajatest

SUGU	KÕIK, n=1000	*LAPSEVANEMAD, n=280
mees	47	41
naine	53	59
RAHVUS		
venelane	82	81
ukrainlane	5	5
valgevenelane	4	5
eestlane	5	4
muu rahvus	5	5
KODAKONDSUS		
Eesti	50	53
Venemaa	23	15
muu	27	32
VANUS		
15 kuni 24	18	0
25 kuni 34	16	7
35 kuni 49	28	71
50 kuni 74	38	22
ELUKOHT		
Tallinn	45	48
Ida-Virumaa	38	34
Harjumaa	7	7
Tartu piirkond	5	5
muu	6	5
STAATUS		
ettevõtja, iseendale töödandja	6	11
palgatöötaja	58	75
**lapsehoolduspuhkusel	3	2
**töötu, töötotsija	4	5
**kodune	2	3
pensionär	17	3
õpilane, üliõpilane	10	0

AMET	KÕIK, n=1000	*LAPSEVANEMAD, n=280
asutuse/ettevõtte tippjuht	1	1
keskastme juht	4	6
tippspetsialist	5	8
keskastme spetsialist	14	24
ametnik, kontoritöötaja	3	4
isiku- või klienditeenindaja	5	6
oskustööline	20	22
lihttööline	6	4
HARIDUS		
alg- või põhi	13	1
kesk	26	20
keskeri- või kutsekesk	37	42
kõrg	25	38
ON SÜNDINUD..		
Eestis	58	58
välismaal	42	42
VALDAB SUHTLUSTASANDIL		
eesti keel	57	59
inglise keel	33	28
soome keel	3	3
saksa keel	10	9
muu keel	12	12
ei valda ühtegi teist keelt	27	27
ei oska öelda	1	0
NETOSISSETULEK (kr/ in)		
kuni 2000 krooni	5	8
2001 kuni 3000 krooni	15	16
3001 kuni 5000 krooni	32	33
7001 kuni 7000 krooni	12	12
üle 7000 krooni	16	12
ei oska öelda / keeldus	21	18

* Lapsevanem siin ja edaspidi - vene õppekeeleaga koolis 7.-12. klassis käiva lapse vanem/ hooldaja

**Lapsehoolduspuhkusel + töötu/ töötotsija + kodune - edaspidi tööalaselt mitte-aktiivne elanikkond

Uuringu tulemused:

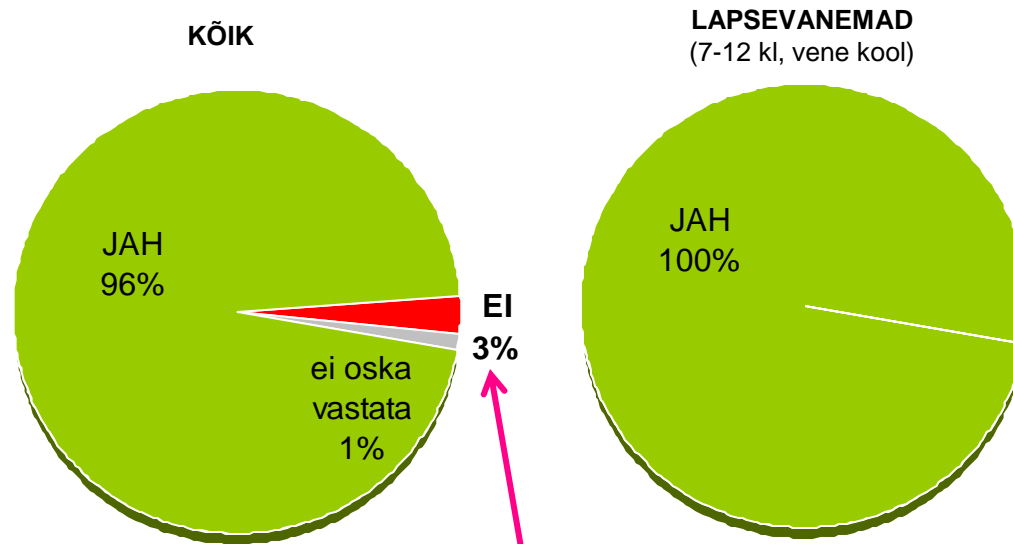
teadlikkus eestikeelsele aineõppele üleminekust

- **Pea kõik vene keelt kõnelevast elanikkonnast** on kuulnud osalisele eestikeelsele aineõppele üleminekust vene õppekeelega gümnaasiumites.
- Ka ülemineku sisuliste detailidega ollakse üldjoontes kursis:
 - kümnest venekeelsest elanikust nelja hinnangul hõlmab üleminek **nii põhikooli- kui gümnaasiumiastet**. Ka 2006.a koolide seas läbi viidud eestikeelse aineõppe hetkeolukorra ja vajaduste uuring näitas, et kõige sagedamini viidi sel ajal eestikeelset aineõpetust läbi keskastmes, so 5.-9. klassis.
 - **Kaks kolmandikku vastajatest oskas nimetada erinevaid õppeaineid**, milles üleminek toimub. Kõige enam nimetati neid õppeaineid, mis on kohustuslikud riikliku õppekava kohaselt. Samas võib iga kool kehtestada ka teisi õppeaineid, mida selle kooli raames õpitakse kohustuslikuna eesti keeles. Veidi üle kolmandiku venekeelsest elanikkonnast ei osanud ühtegi õppeainet nimetada.
 - Samuti on enamik venekeelsest elanikkonnast teadlik, et **üleminek toimub järk-järgult viie õppeaasta jooksul**.
- **Sotsiaal-demograafilises lõikes, sh ka lastevanemate seas, ei esine üldistes teadmistes suuri erinevusi.** Keskmisest veidi vähem on ülemineku detailidega kursis vanemad kui 50-aastased ja staatuselt pensionärid.

Enamus vene keelt kõnelevast elanikkonnast on osalisele eestikeelsele aineõppele üleminekust kuulnud

% kõikidest vastajatest, n=1000

Kas te teate või olete kuulnud, et vene õppekeele koolid on üle minemas eestikeelsele aineõppele?

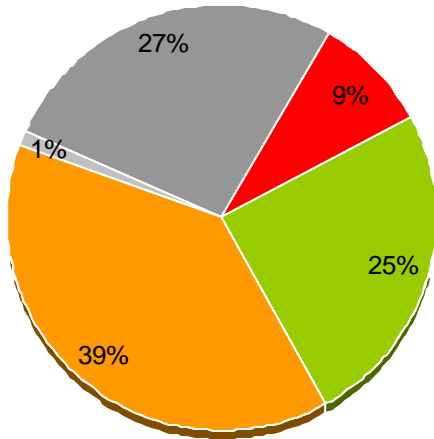
Teadlikkus on pisut madalam pensioniealiste Tallinna ja Ida-Virumaa elanike seas, kelle sissetulek pere liikme kohta on kuni 3000 kr ja kes on alg-, põhi- või keskkooliõppes.

Ka ülemineku sisuliste detailidega ollakse üldjoontes kursis

% nendest, kes on teadlikud üleminekust eestikeelsele aineõppele, n=961

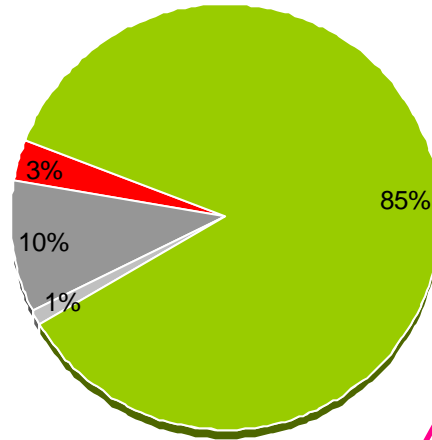
Kas üleminek eestikeelsele aineõppele toimub...

- ainult põhikoolis, st 1.-9. klassis
- ainult gümnaasiumis, st 10.-12. klassis
- nii põhikoolis kui gümnaasiumis, st 1.-12. klassis
- muu
- ei oska öelda

Kas vene õppekeelega koolides hakkab eestikeelne õppetöö toimuma ...

- kohe kõikides ainetes korraga
- järk-järgult vie õppeaasta jooksul
- muu
- ei oska öelda

Pingerea tipus on riiklikus õppekavas märgitud kohustuslikud õppeained

Kas te teate täpsustada, millises aines või millistes ainetes on üleminek eestikeelsele aineõppele kohustuslik? (n=833)

Uuringu tulemused:

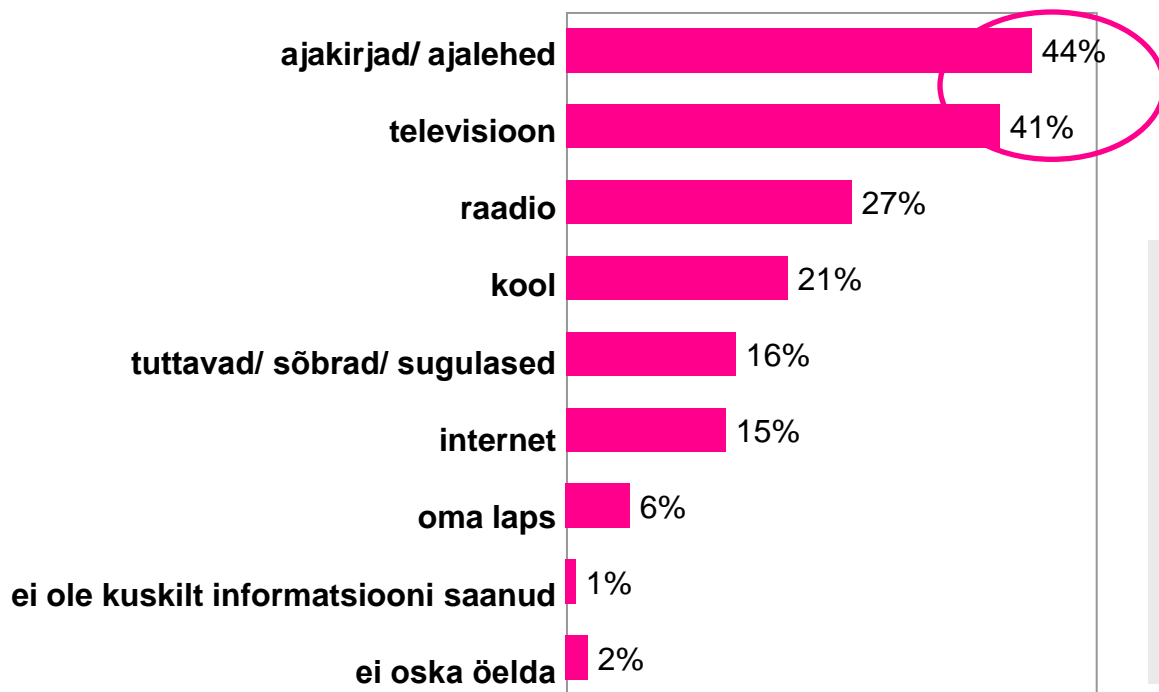
rahuolu informatsiooni kättesaadavusega ja edasine huvi

- Veidi enam kui kolmandik venekeelsest elanikkonnast on kriitiline **ülemineku-teemalise informatsiooni kättesaadavuse suhtes**, kuid ligi pooled näevad kättesaadavuses positiivseid muutusi. Lastevanemate rahulolematuse info kättesaadavuse osas on pisut suurem kui laiemal avalikkusel.
- **Enam-vähem võrdselt on senise ülemineku-teemalise informatsiooni kättesaadavusega rahulolevaid ja rahulolematuid**: vastavalt kolmandik venekeelsest elanikkonnast. Samuti on kolmandik ka neid, kes ei oma informatsiooni kättesaadavuse osas seisukohta. On positiivne, et tunnistatakse informatsiooni kättesaadavuse paranemist aja jooksul.
 - Informatsiooni kättesaadavusega on keskmisest rahulevamad eestikeelse elanikkonnaga piirkondade venekeelsed elanikud (Lõuna- ja Lääne-Eesti) ning pensionärid. Informeerimise paranemist tunnistavad keskmisest sagedamini noored, kuni 24-aastased elanikud.
- Üleminekuvaldkonna informatsiooni on venekeelne elanikkond seni saanud valdavalt **massimeedia vahendusel** (ajalehed, televisioon, raadio). Edasisest informatsioonist huvitatud eelistavad kasutada konkreetselt **interneti**, kuigi tegelikkuses on seda allikat kasutanud seni suhteliselt väike osa venekeelsest elanikkonnast. Samuti tähtsustatakse **kooli rolli** infojagajana, seda eelkõige lastevanemate seas.
- Venekeelse elanikkonna **huvitatus üleminekuga seotud teemade suhtes on madal** - vaid ligi kolmandik on huvitatud edaspidi saama võrreldes senisega rohkem informatsiooni. Keskmisest veidi suurem on edasine infovajadus küll lastevanemate ja õpilaste hulgas, kuid seda mitte märkimisväärselt. Enamus elanikkonnast ei soovi ega oska selles küsimuses seisukohta võtta. Seega on suurim väljakutse edasiseks **informatsiooni edastamine olukorras, kus sihtrühma enda huvitatus ei ole märkimisväärne**.

Seni on peamiseks infoallikaks ülemineku kohta olnud **massimeedia: ajalehed, televisioon ja raadio**

% nendest, kes on teadlikud üleminekust eestikeelsele aineõppele, n=961

Ülemineku kohta on infot saadud:

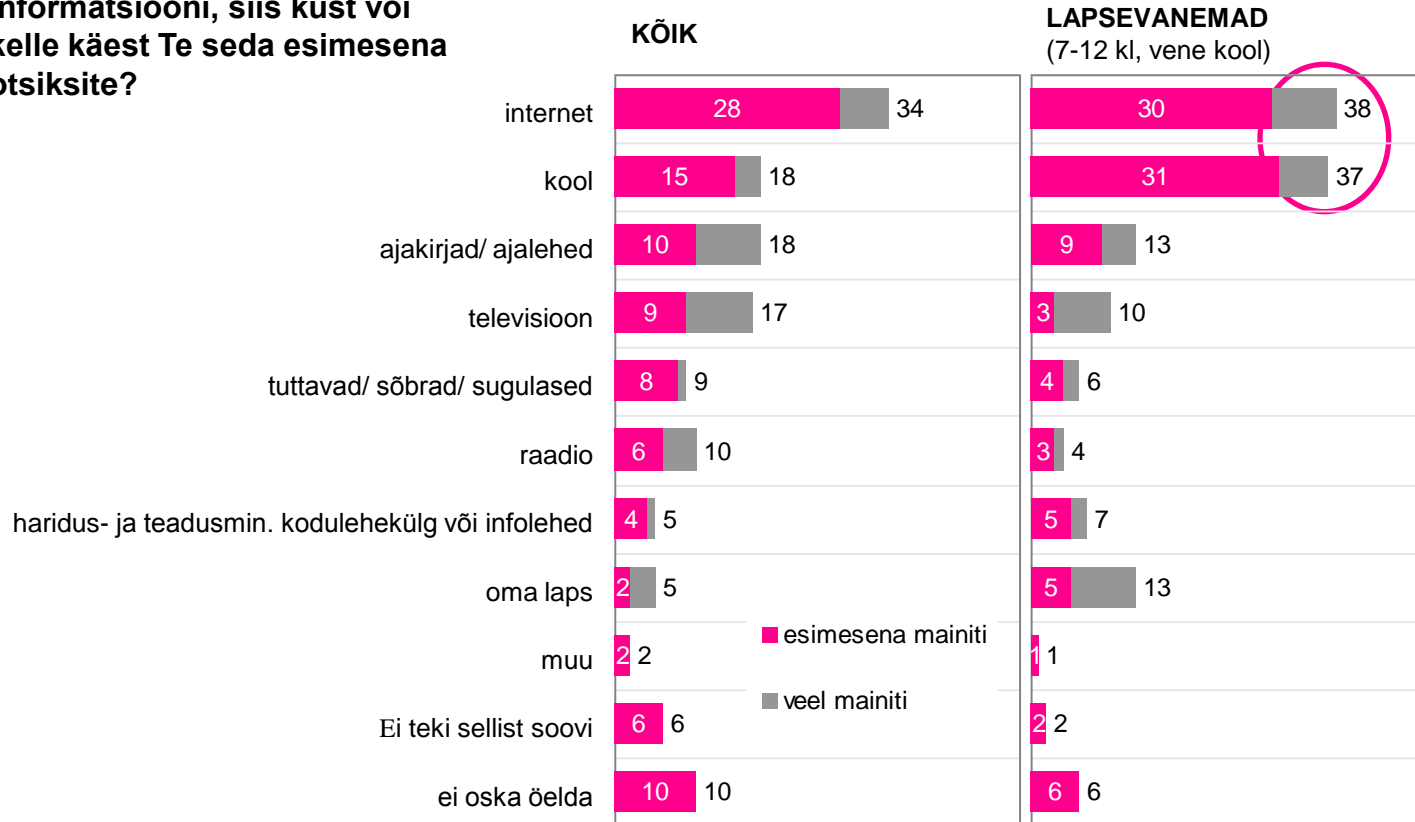

- **Otseallikate** (kool, laps aga ka internet) osatähtsus infoallikana on suurem lastevanemate seas
- **Massimeedia** (ajakirjandus, tele, raadio) osatähtsus infoallikana tõuseb vanuse kasvades

Mugavaimaks infokanaliks peetakse eelkõige interneti, lastevanemate seas tähtsustatakse ka kooli rolli infojagajana

% kõikidest vastajatest, n=1000

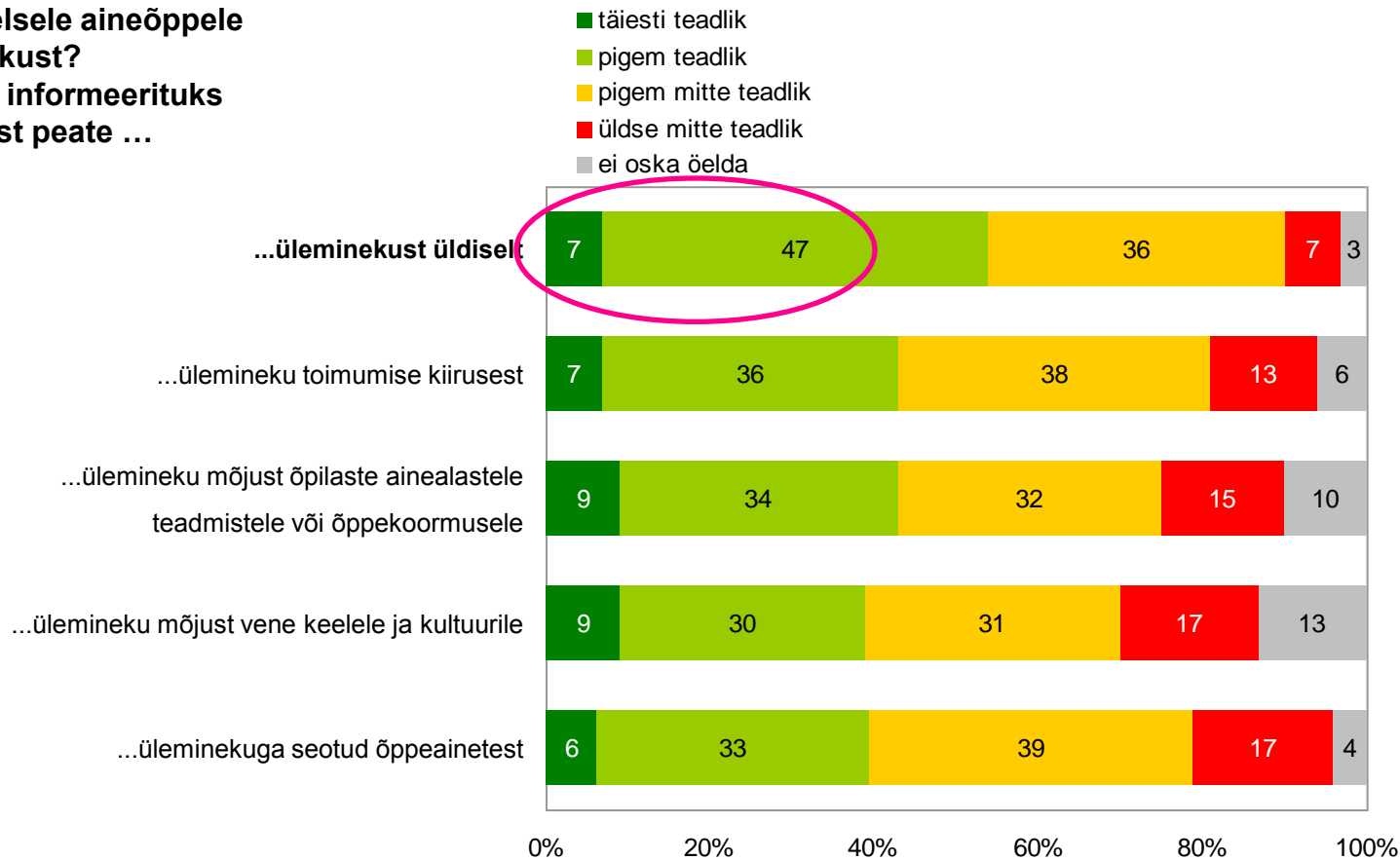
Juhul kui Teil peaks tekkima soov saada ülemineku kohta informatsiooni, siis kust või kelle käest Te seda esimesena otsiksite?

Enam kui pool venekeelsest elanikkonnast hindab enda informeeritust üleminekust piisavaks

% nendest, kes on teadlikud üleminekust eestikeelsele aineõppele, n=961

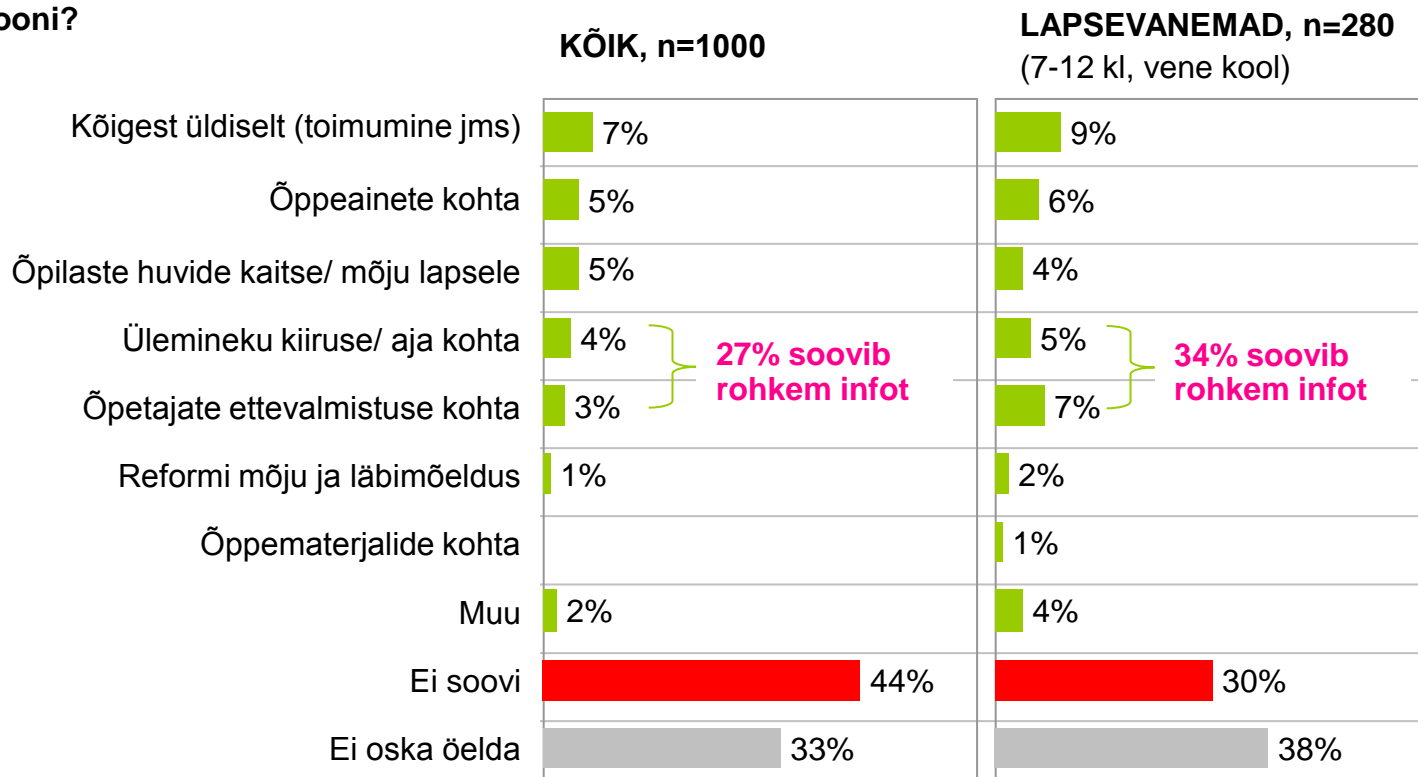
Kuidas Te hindate enda informeeritust eestikeelsele aineõppele üleminekust? Kuivõrd informeerituks Te ennast peate ...

Edasisest informatsioonist ülemineku kohta on huvitatud alla kolmandiku vene keelt kõnelevast elanikkonnast

% kõikidest vastajatest, n=1000

**Kas eestikeelsele aineõppele
üleminekul vene õppekeelelega
koolides on midagi, mille kohta
soovite saada rohkem
informatsiooni?**

Uuringu tulemused:

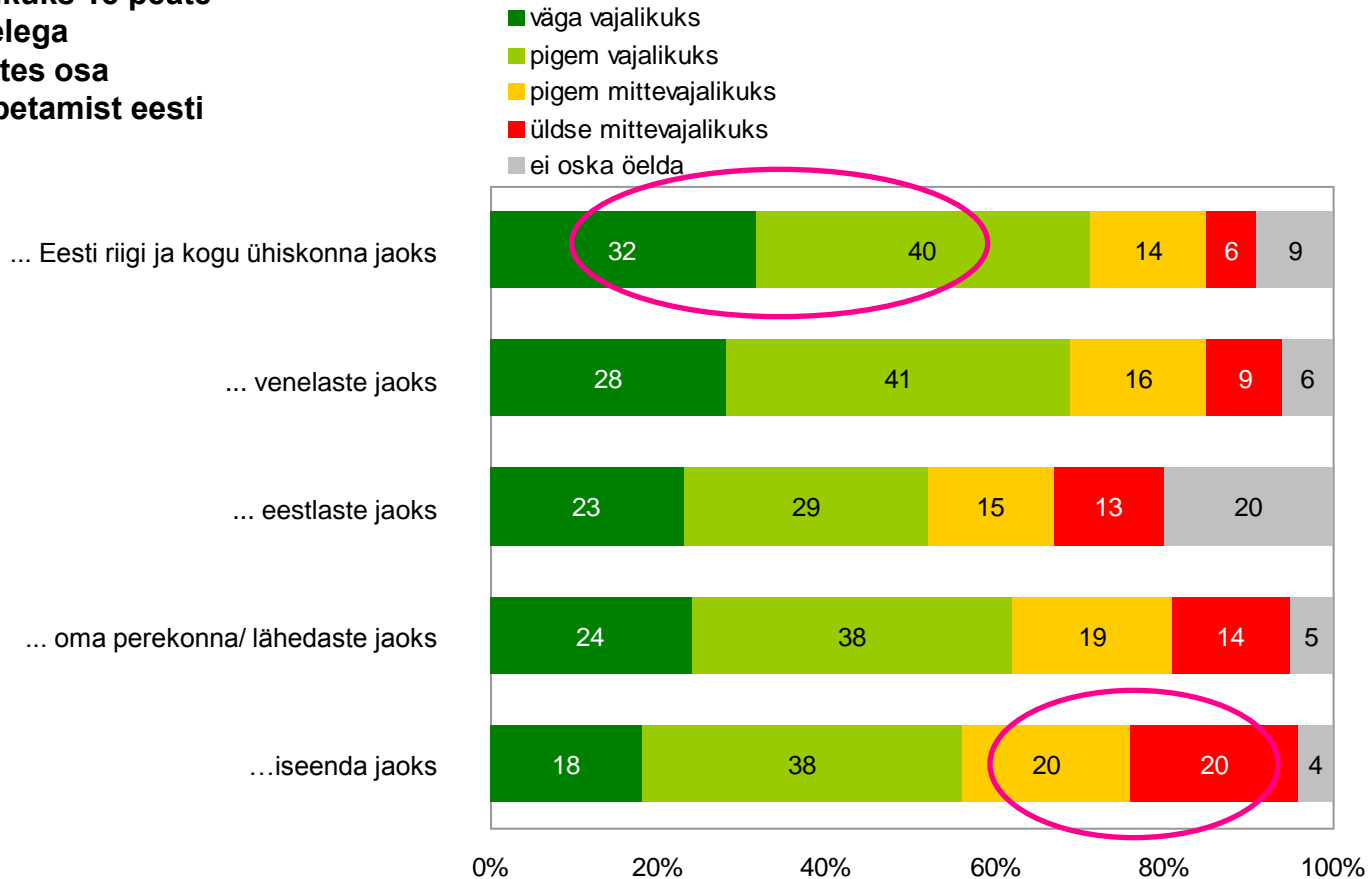
ülemineku vajalikkus

- Senise teavitustöö positiivse tulemusena peab üle kahe kolmandiku venekeelsest elanikkonnast **üleminekut Eesti riigi jaoks tervikuna vajalikuks. Vähem tuntakse aga personaalset seotust**. See tendents ilmneb läbivalt kõikides elanikkonna rühmades, vaid lapsevanemate jaoks on üleminek veidi enam personaalselt vajalik.
- Suuremad erinevused hinnangutes ülemineku vajalikkuse osas ilmnevad:
 - **rahvuste lõikes** - end eestlasteks pidavad vene keelt koduse keelena kõnelevad inimesed peavad üleminekut pigem vajalikuks selle kõikides mõõtmetes (st nii Eesti riigi jaoks, eestlaste, venelaste kui ka iseenda ning oma lähedaste jaoks).
 - **15-19. a üldhariduskooli õpilaste ning Tartu piirkonna elanike seas** – nemad hindavad üleminekut iseenda jaoks keskmisest vähemvajalikumaks. Eestikeelse keskkonnaga ollakse igapäevaselt enam seotud ning üleminek eestikeelsele aineõppele vene õppekeelega koolides ei ole seeläbi inimeste jaoks enam nõu päevakajaline või oluline teema.
 - **Ida-Virumaa elanikud** - ka selles piirkonnas peetakse üleminekut iseenda jaoks keskmisest vähemvajalikumaks, kuid erinevalt eestikeelsetest piirkondadest tugineb see pigem sellele, et ei nähta vajadust eesti keele õppele igapäevase venekeelse keelekeskkonna tõttu. Vajalikkust Eesti jaoks tervikuna tunnetatakse samaväärselt teiste Eesti piirkondadega.

Enamik peab osalisele eestikeelsele aineõppele üleminekut vajalikuks küll Eesti riigi jaoks, kuid mitte niivõrd isiklikus plaanis

% nendest, kes on teadlikud üleminekust eestikeelsele aineõppele, n=961

**Kuivõrd vajalikuks Te peate
vene õppekeelega
gümnaasiumites osa
õppeainete õpetamist eesti
keeles ...**

Uuringu tulemused:

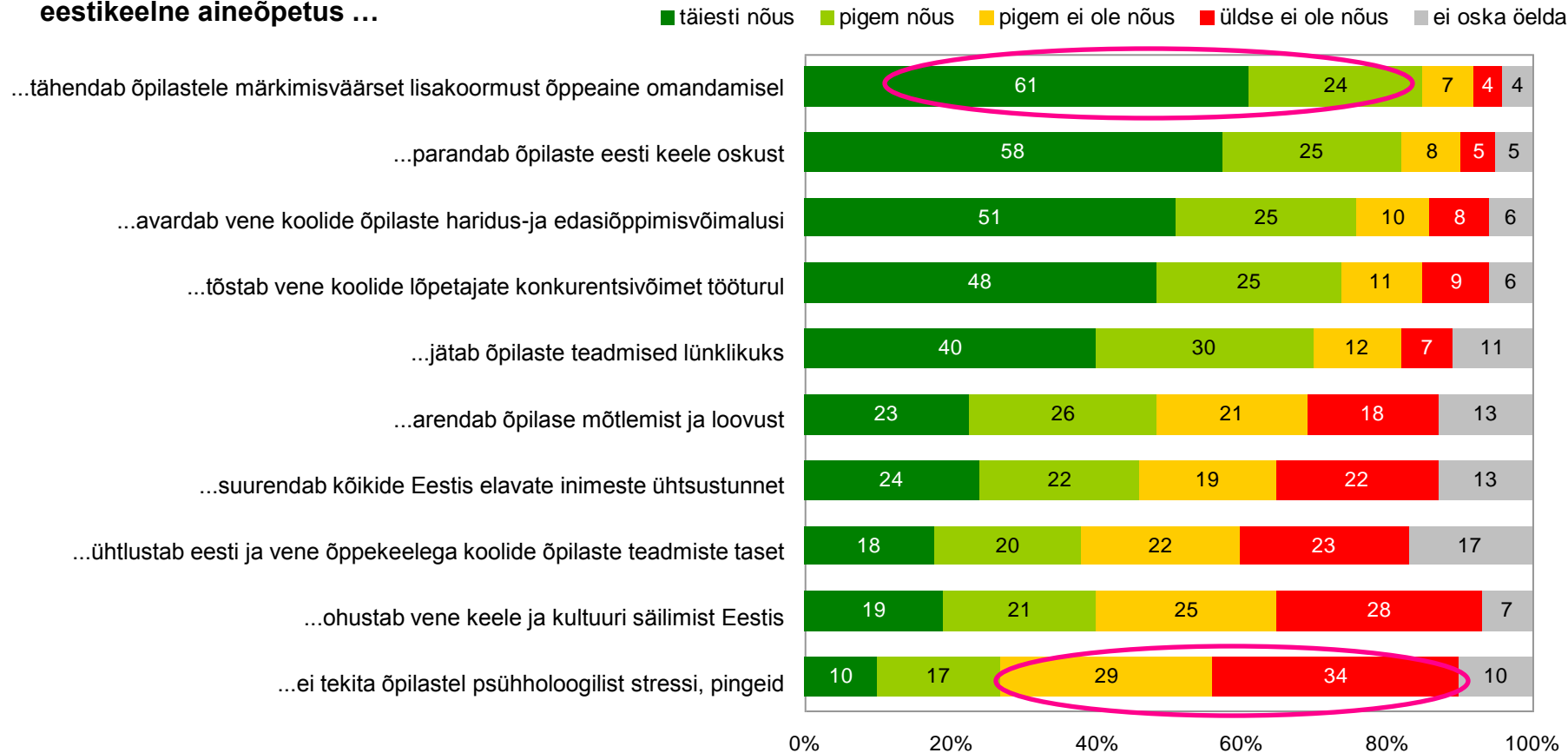
suhtumine eestikeelsesse aineõppesse üleminekusse

- Kokkuvõttes võib öelda, et eestikeelse aineõppele üleminekut saadab positiivne aluspinnas:
 - Enamik vastajaid on ühel nõul **ülemineku positiivses mõjus**: paraneb õpilaste eesti keele oskus, avarduvad edasiõppimise võimalused ning suureneb vene koolide õpilaste konkurentsivõime tööjõuturul.
 - Samuti on näha, et mida enam usutakse ülemineku positiivsesse mõjusse üldisemalt, seda enam nõustatakse üleminekuga kaasnevate positiivsete aspektidega. Sama tendents ei ilmne üleminekuga seotud negatiivsete hoiakute suhtes.
- Vaatamata positiivsete mõjude tunnistamisele nähakse üleminekus **ka pingeallikaid**, kusjuures lastevanemate hinnangud ei erine keskmisest oluliselt:
 - eelkõige ollakse veendunud, et üleminek tähendab **õpilastele märkimisväärset lisakoormust ja tekitab psühholoogilisi pingeid**;
 - veidi üle poolte hinnangul ei väärtustata Eestis vene keelt ja kultuuri ning **eestikeelne aineõpe ohustab vene keele ja kultuuri säilimist**;
 - samuti nõustub üle poole vene keelt kõnelevast elanikkonnast väitega, et **vene õppekeelega koolid ei ole valmis** eestikeelseks aineõppeks ning murelik ollakse koolide valmisoleku üle viia eestikeelset aineõpet läbi selliselt, et see ei ohustaks õpilaste teadmiste taset. Enamus nõustub, et eestikeelsele aineõppele üleminekut takistab **aineõpetajate halb eesti keele oskus** vene õppekeelega koolides.

Üleminekus nähakse eelkõige pingeallikat õpilasele

% nendest, kes on teadlikud üleminekust eestikeelsele aineõppele, n=961

Kuivõrd Teie arvates eestikeelne aineõpetus ...

Tunnistatakse ülemineku vajalikkust Eesti riigi jaoks, kuid ei usuta koolide valmisolekut sujuvaks üleminekuks

% nendest, kes on teadlikud üleminekust eestikeelsele aineõppele, n=961

Kuivõrd Te nõustute seoses eestikeelse aineõppele ülemineku järgmiste üldiste väidetega?

■ täiesti nõus ■ pigem nõus ■ pigem ei ole nõus ■ üldse ei ole nõus ■ ei oska öelda

Oluline on, et vene keele ja kirjanduse tundide osakaal koolis ei väheneks

Eestikeelsele aineõppele üleminekut takistab aineõpetajate
halb eesti keele oskus vene õppekeele koolides

Mul ei ole midagi selle vastu, kui õppida mõnda teemat inglise keeles

Võõrkeeles õppimine on maailmas väga levinud õppevorm

Pikemas perspektiivis omab eestikeelsele aineõppele
üleminek kogu Eesti ühiskonnale positiivset mõju

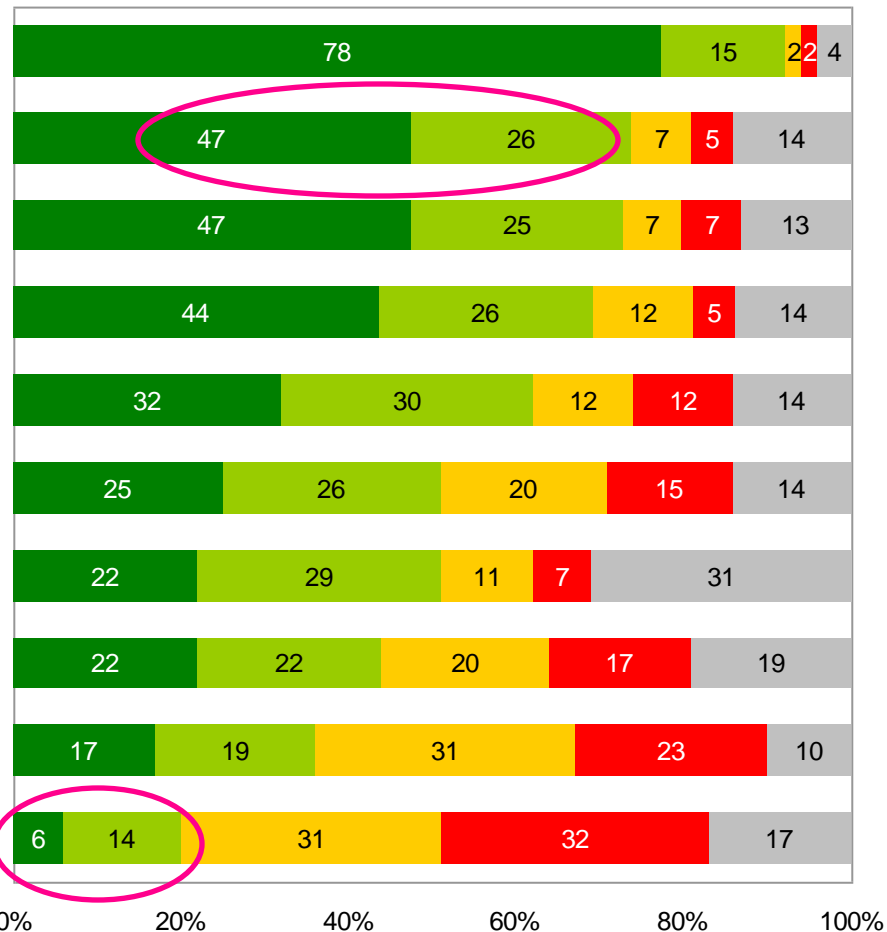
Venekeelsel elanikkonnal kaob võimalus saada
gümnaasiumiharidust vene keeles

Enamus vene õppekeele kooli omasid juba enne käesolevat õppeaastat
kogemust eestikeelse aineõpetuse läbiviimise osas

Eestikeelne õpe on juba praegu kohustuslik kogu gümnaasiumiastmes

Eesti riigis väärtustatakse vene keelt ja kultuuri

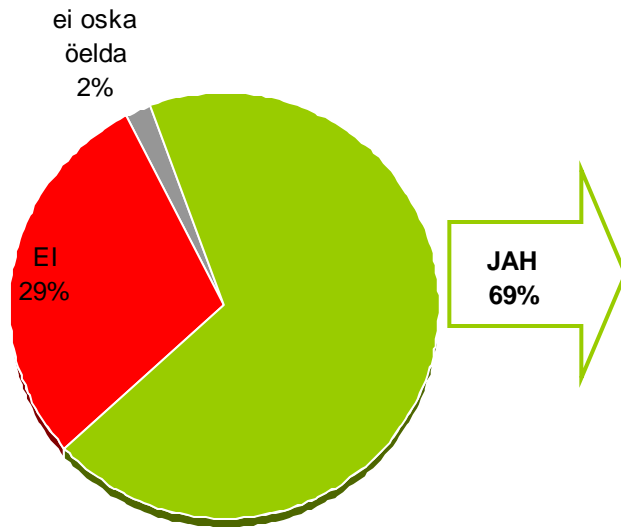
Vene õppekeele koolid on üldiselt valmis
eestikeelsele aineõppele üleminekuks

Enam kui poolte lastevanemate hinnangul on nende lapse õpikoormus pärast eestikeelsele aineõppele üleminekut kasvanud

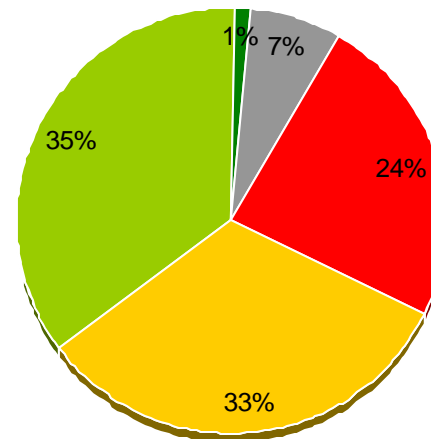
% lastevanematest, kelle laps õpib vene õppekeelela gümnaasiumiastmes, n=108

Kas teie gümnaasiumiosas õppiv laps/ hoolealune õpib klassis, kus õpetatakse mõnda ainet eesti keeles? (N=108)

Kuivõrd te hindate oma lapse/ hoolealuse õpikoormuse muutust pärast eestikeelse aineõppe algust? Kas õpikoormus sellega seoses on... (N=74)

- tõusnud palju
- pigem tõusnud
- jäänud enam-vähem samaks
- pigem langenud
- ei oska öelda

Kokkuvõtteks:

eestikeelsele aineõppele üleminek vene õppekeele koolides

- Venekeelne elanikkond on eestikeelsele aineõppele **üleminekust teadlik** ja seda üldjoontes ka sisulistes detailides (kui kiiresti, millises kooliastmes ja millistes ainetes). Senise informatsiooni kättesaadavusega rahulolevad ja rahulolematud jagunevad üldjoontes võrdselt, kuid **tunnistatakse informeerimise paranemist aja jooksul**.
- Peamiselt tuginevad venekeelse elanikkonna teadmised **massimeediakanalitest** (televisioon, trükimeedia, raadio) saadud teabele, kuid edasist infot **oodatakse rohkem internetist ja läbi kooli** (seda rohkem lastevanemate ootusena). Samas on **rohkemast infost huvitatud vaid kolmandik venekeelsest elanikkonnast** ja kaks kolmandikku ei näe enda jaoks vajadust rohkema teabe järele.
- Vähene huviatus teema vastu seondub eelkõige üldiste hoiakutega - üleminekut eestikeelsele aineõppele peetakse küll **vajalikuks Eesti riigi ja ühiskonna jaoks, kuid isiklikku, personaalset vajadust ei tunnetata**. Isiklikku võimalikku "kasu" ei näe sagedamini ühelt poolt eestikeelsete piirkondade elanikud (kellel kokkupuuted eesti keelega on tihedamad ja oskused paremad) kui ka venekeelse Ida-Virumaa elanikud (kellel vastupidiselt igapäevased kokkupuuted eesti keele kasutusvõimalustega väiksemad).
- Enamik vastajaid on ühel nõul **ülemineku pikaajalises positiivses mõjus**: paraneb õpilaste eesti keele oskus, avarduvad edasiõppimise võimalused ning suureneb vene koolide õpilaste konkurentsivõime tööjõuturul.
- Samas nähakse mitmeid **kitsaskohti**, millele tuleks edasises kommunikatsioonis kui võimalikele pingeallikatele tähelepanu pöörata:
 - üleminekus nähakse eelkõige lisakoormust õpilastele ja sellest tulenevaid psühholoogilisi pingeid;
 - ei usuta, et vene õppekeele koolid on valmis eestikeelseks aineõppeks ning ollakse murelikud koolide valmisoleku üle viia eestikeelset aineõpet läbi selliselt, et see ei ohustaks õpilaste teadmiste taset; kardetakse vene keele ja kultuuri säilimise ohustamist.

Lisainfo:

Tellijapoolne kontaktisik:

Aire Koik,
Haridus- ja Teadusministeerium

Uuringu aruanne:

Gerda Sapelson
TNS Emor
Telefon: 626 8500, 626 8529
E-mail: gerda.sapelson@emor.ee